

Granskning av socialnämndens uppföljning av placerade barn och ungdomar

Revisionsrapport
Alingsås kommun

KPMG AB

2020-11-23

Alingsås kommun

Granskning av socialnämndens uppföljning av placerade barn och ungdomar

2020-11-23

Innehållsförteckning

1	Sammanfattning	2
2	Inledning/bakgrund	3
2.1	Syfte, revisionsfråga och avgränsning	3
2.2	Revisionskriterier	4
2.3	Metod	4
2.4	Lagstiftning	5
3	Resultat av granskningen	8
3.1	Organisation och mål	8
3.2	Handläggning	10
3.3	Placeringar	10
3.4	Jämförelse med likvärdiga kommuner	12
3.5	Uppföljning av placering i familjehem och i HVB	12
3.6	Nämndens uppföljning av familjehem och HVB	13
3.7	Kontroll av HVB och familjehem	13
3.8	Stickprov	15
4	Slutsats och rekommendationer	17

1 Sammanfattning

Vi har av Alingsås kommuns revisorer fått i uppdrag att granska uppföljningen av placerade barn och ungdomar. Syftet är att granska huruvida socialnämnden har en ändamålsenlig organisation vad avser uppföljning av placerade barn och ungdomar.

Vår sammanfattande bedömning utifrån granskningens syfte är att socialnämndens organisation vad avser uppföljning av placerade barn och ungdomar är delvis ändamålsenlig.

Vi har funnit en del brister och kan konstatera att det finns utvecklingsområden.

Mot bakgrund av vår granskning och iakttagelser bedömer vi att socialnämnden behöver se över följande punkter:

- Följa utvecklingen av olika former av placeringar samt kostnadsutvecklingen. Då det finns svagt vetenskapligt stöd för kostsamma institutionsplaceringar kan familjehemsvård eller individuellt utformade behandlingsinsatser på hemmaplan vara ett kvalitetsmässigt bättre eller likvärdigt alternativ till lägre kostnad
- Fortsätta analysera bakgrunden till att kommunen har fler placerade barn än liknande kommuner
- Utforma rutiner för att säkerställa att fortlöpande registerkontroller av familjehemmen genomförs
- Utforma dokumenterade rutiner för att säkerställa kvalitet i anlitade HVB
- Utformar rutiner och egenkontroller för att säkerställa att överväganden/omprövningar sker i tid
- Utforma egenkontroller för att säkerställa att vårdplaner och genomförandeplaner sker enligt BBIC
- Utforma rutiner för att konsultationsdokument avseende skolgång och hälsa används systematisk vid övervägande/omprövning vid minst ett tillfälle varje år
- Utforma egenkontroller så att det säkerställs att barnets får information och kommer till tals vid övervägande/omprövning
- Resultatet av genomförda kontroller bör kontinuerligt återrapporteras till nämnden.

2 Inledning/bakgrund

Vi har av Alingsås kommuns revisorer fått i uppdrag att granska uppföljningen av placeringar av barn och unga. Uppdraget ingår i revisionsplanen för 2020.

Enligt Socialtjänstlagen ska kommunen sörja för barn och ungdomar som riskerar att utvecklas ogynnsamt, får det skydd och stöd som de behöver. Där så är möjligt ska detta ske i samförstånd med den unge och dess föräldrar, men i vissa fall kan tvångsåtgärder vara nödvändiga. Då kan lagen om vård av unga, LVU, bli tillämplig.

En institutionsplacering är ett stort ingripande i en persons liv och ska föregås av en grundlig utredning som definierar vårdbehovet i syfte att vården kan utformas på bästa sätt för den enskilde och därmed också vara effektivt. Lagstiftningen ställer höga krav på att kommunen noga följer vården både under vårdtiden och efter. På senare tid har institutionsvården börjat ifrågasättas. Forskning visar på att institutionsvårdens effekter i genomsnitt är låga och att många placeringar måste avbrytas i förtid. I dag ses institutionsplacering av många som en sista utväg när inga andra insatser hjälper. Härigenom är det av stor vikt att kommunen har underbyggda rutiner och arbetsmetoder som säkerställer samt garanterar en god kvalitet i de familjehem och institutioner som nyttjas för placeringar. De flesta av de barn och ungdomar som placeras på hem för vård eller boende, (HVB), idag placeras hos privata, enskilda utförare. Kommunerna som gör placeringarna, ansvarar för att kvaliteten i dessa verksamheten är god.

2.1 Syfte, revisionsfråga och avgränsning

Syftet är att granska huruvida socialnämnden har en ändamålsenlig organisation vad avser uppföljning av placerade barn och ungdomar.

Granskningen syftar till att besvara följande revisionsfrågor:

- Hur förhåller sig Alingsås kommun i jämförelse med liknande kommuner vad gäller omfattningen av placeringsärenden? (Kolada)
- Hur många placeringsärenden finns vid tid för granskningen? (antal inom och utanför kommungränsen)
- Hur länge har aktuella placeringsärenden fortlöpt?
- Vilka rutiner finns för att följa upp en placering och hur genomförs uppföljningen?
- Genomförs uppföljning av placeringar i enlighet med BBIC-metodikens krav?
- Finns vårdplaner upprättade för samtliga placerade barn och ungdomar?
- Finns genomförandeplaner upprättade för samtliga placerade barn och ungdomar? Är dessa kommunicerade med utförarna?
- Utgår och arbetar utförarna från myndighetssidans genomförandeplaner?
- Genomförs uppföljningar av genomförandeplanerna minst var 6:e månad inför överväganden av fortsatt vård?

- Vilka kontroller görs av HVB-hem före och under placering?
- Finns dokumenterade rutiner avseende kontroll av HVB-hem före och under placering?
- Genomförs egenkontroller i form av stickprovskontroller vad gäller tidsram samt korrekt upprättade dokumentation i enlighet med BBIC?
- Hur säkerställer nämnden att barnet/den unge regelbundet får besök från socialtjänsten och att placeringen hålls under uppsikt?
- Har ofta har respektive placerat barn/ungdom besökts av ansvarig socialsekreterare per år?
- Vilken återkoppling kräver nämnden från genomförda uppföljningar?
- Har överväganden av fortsatt vård genomförts var 6:e månad för samtliga placeringar?
- Vad anser nämnden om det underlag som socialförvaltningen upprättar inför överväganden av fortsatt vård? (Är informationen underbyggd samt tillräcklig för att nämnden ska kunna ta ett beslut?)
- Finns en fungerande kommunikation mellan myndighetsidan och utförarsidan?

Granskningen avgränsas till placeringar av barn och unga och avser socialnämnden.

2.2 Revisionskriterier

Vi har bedömt om rutinerna uppfyller

- Kommunallagen 6 kap § 6
- Socialtjänstlagen, SFS 2001:453
- Socialtjänstförordningen, SFS 2001:937
- Lag, (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga
- HSLF-FS 2019:25 Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om socialnämndens ansvar för barn och unga i familjehem, jourhem, stödboende och hem för vård eller boende
- HSLF-FS 2016:55 Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om hem för vård eller boende
- Kommunala mål och riktlinjer

2.3 Metod

Granskningen har genomförts genom studie av relevanta dokument samt intervjuer och avstämningar med avdelningschef Barn och unga, enhetschef Familjehem, enhetschef Behandling och stöd, enhetschef Utredning. Resultatet av rapporten har stämts av med förvaltningschef och socialnämndens ordförande.

En stickprovsundersökning har gjorts av 16 ärenden som djupgranskats, där förekomst av fullständig placerings information, förekomst av vårdplaner, genomförandeplaner, uppföljning av genomförandeplaner och överväganden/omprövningar av vården samt att dessa är korrekt upprättade enligt BBIC:s krav har granskats.

Rapporten är faktakontrollerad av företrädare för de intervjuade.

2.4 Lagstiftning

Socialtjänstlagen

Enligt socialtjänstlagen ska socialnämnden sörja för att den som behöver vårdas eller bo i ett annat hem än det egna tas emot i ett familjehem, hem för vård eller boende, eller stödboende. (6 kap. 1 § SoL)

Varje kommun ansvarar för att det finns tillgång till familjehem, hem för vård eller boende och stödboenden. När ett barn placeras ska det i första hand övervägas om barnet kan tas emot av någon anhörig eller annan närstående. Vad som är bäst för barnet ska alltid beaktas. (6 kap. 2 § SoL)

Ett barn får inte tas emot för stadigvarande vård och fostran i ett enskilt hem som inte tillhör någon av vårdnadshavarna utan medgivande från socialnämnden.

Förhållandena i det tilltänkta familjehemmet ska utredas och socialnämnden ska tillhandahålla utbildning för familjehemmet. (6 kap. 6 § SoL)

Socialnämnden ska medverka till att placerade barn får god vård och fostran och i övrigt gynnsamma uppväxtförhållanden, verka för att de får lämplig utbildning, verka för att de får den hälso- och sjukvård som de behöver samt lämna vårdnadshavarna råd och stöd. Familjehemmet har också rätt till stöd från socialnämnden. (6 kap. 7 § SoL)

Socialnämnden ska noga följa vården av de barn och unga som vårdas i ett familjehem, jourhem, stödboende eller hem för vård eller boende. Det ska ske genom regelbundna personliga besök i det hem där barnet eller den unge vistas, enskilda samtal med barnet eller den unge, samtal med den eller dem som tagit emot barnet eller den unge i sitt hem, och genom samtal med vårdnadshavarna. Socialnämnden ska särskilt uppmärksamma barnets eller den unges hälsa, utveckling, sociala beteende, skolgång samt relationer till anhöriga och andra närstående. (6 kap. 7b § SoL)

Socialnämnden ska utse en särskild socialsekreterare som ansvarar för kontakterna med barnet eller den unge. Socialsekreteraren ska besöka barnet eller den unge regelbundet i den omfattning som är lämplig utifrån barnets eller den unges behov och önskemål. (6 kap. 7c SoL)

Minst en gång var sjätte månad ska övervägas om vården fortfarande behövs och hur vården bör inriktas och utformas. När barnet har varit placerat i samma familjehem under tre år från det att placeringen verkställdes, ska socialnämnden särskilt överväga om det finns skäl att ansöka om överflyttning av vårdnaden. (6 kap. 8 § SoL)

Alingsås kommun

Granskning av socialnämndens uppföljning av placerade barn och ungdomar

2020-11-23

Socialnämndens ansvar för barn och unga i familjehem, jourhem eller hem för vård eller boende

Socialnämnden ska kartlägga och analysera behovet av familjehem och hem för vård eller boende för placeringar av barn och unga på kort och lång sikt.

Nämnden ska, med kartläggningen och analysen som utgångspunkt, planera för och vidta de åtgärder som krävs för att säkerställa tillgången till hem som kan erbjuda vård som är trygg, säker, ändamålsenlig och präglad av kontinuitet.

Socialnämnden ska samverka med andra samhällsorgan för att barn och unga i familjehem eller hem för vård eller boende ska få lämplig utbildning och sina behov av hälso- och sjukvård och tandvård tillgodosedda.

Enligt ett allmänt råd från Socialstyrelsen bör barnet eller den unge besökas av en socialsekreterare minst fyra gånger per år. Yngre barn samt barn och unga som nyligen har placerats i ett familjehem eller i ett hem för vård eller boende kan behöva tätare kontakt. (SOSFS 2012:11)

Ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete.

Den som bedriver socialtjänst ska utöva egenkontroll med den frekvens och i den omfattning som krävs för att kunna säkra verksamhetens kvalitet. (SOSFS 2011:9)

Hem för vård eller boende, HVB

Med hem för vård eller boende avses ett hem inom socialtjänsten som tar emot enskilda för vård eller behandling i förening med ett boende. Om ett sådant hem drivs av ett bolag, en förening, en samfällighet, en stiftelse eller en enskild individ krävs dessutom att verksamheten bedrivs yrkesmässigt.

Verksamheten vid hem för vård eller boende ska bygga på förtroende för och samarbete med den enskilde och utformas så att vistelsen i hemmet eller boendet upplevs som meningsfull. Den enskildes integritet ska respekteras. De insatser som görs ska anpassas till den enskildes individuella behov och förutsättningar.

Verksamheten ska bedrivas i fortlöpande samarbete med den socialnämnd som har det sammanhållande ansvaret för att den enskilde får det stöd och den hjälp som han eller hon behöver.

Vid varje hem för vård eller boende och vid varje stödboende ska det finnas en person med lämplig utbildning som förestår verksamheten. Det ska också finnas sådan personal som i övrigt behövs för en ändamålsenlig verksamhet.

Den som vårdas i ett familjehem, stödboende eller hem för vård eller boende och vars skolplikt har upphört bör vid behov ges möjlighet till kompletterande undervisning och lämplig yrkesutbildning. I varje fall bör han eller hon ges möjlighet till sådan arbetsträning eller annan grundläggande yrkesträning som underlättar för honom eller henne att få anställning eller fortsatt yrkesutbildning. (3 kap.§§ 3, 4, 5, 5 a, och 7 Sof)

Alingsås kommun

Granskning av socialnämndens uppföljning av placerade barn och ungdomar

2020-11-23

SIS-hem

Staten ansvarar för de särskilda ungdomshem som avser vård av unga (enligt 3 § LVU) som behöver stå under särskilt noggrann tillsyn, så kallade SIS-hem. Om socialnämnden har beslutat att den unge ska vistas i ett sådant hem ska Statens institutionsstyrelse anvisa den unge en plats. För vård i dessa hem får staten ta ut avgift av den kommun som begärt placeringen. (Förordning med instruktion för Statens institutionsstyrelse § 3)

I samband med inskrivningsbeslutet ska det särskilt kontrolleras att hemmet eller boendet är lämpligt med hänsyn till den enskildes behov, ålder, utveckling, utbildning och personliga förhållanden i övrigt.

När behovet av vård i hemmet eller boendet har upphört ska den som vårdas skrivas ut. Om den enskilde vårdas med stöd av LVU får han eller hon inte skrivas ut om inte socialnämnden har begärt eller medgett det. Statens institutionsstyrelse ska omgående underrätta socialnämnden när det finns anledning till utskrivning. Nämnden ska underrättas i sådan tid att det finns möjlighet att vidta eller förbereda andra behövliga insatser. (Socialtjänstförordningen kap. 3 §§ 10, 11, 14)

Statens institutionsstyrelse ska följa upp verksamheten enligt LVU. Uppföljningen ska omfatta tiden såväl under som efter avslutad vård. (LVU 4 a §)

Skollagen

Enligt skollagen är skolan som eleven lämnar skyldig att lämna över uppgifter till elevens nya skola under vissa förutsättningar, tex vid placering. Skyldigheten att lämna över uppgifter gäller när en elev byter skolenhet inom samma skolform eller byter skolform. Den nya skolan ska få de uppgifter som behövs för att underlätta övergången för eleven. (Skollagen 3 kap. §§ 4 b, 12 j)

Lagen om vård av unga, LVU

Den som är under 18 år ska beredas vård enligt denna lag och det kan antas att behövlig vård inte kan ges den unge med samtycke av den eller dem som har vårdnaden om honom eller henne och, när den unge har fyllt 15 år, av honom eller henne själv om, om någon av de situationer som anges i 2 eller 3 § föreligger.

2 § Vård ska beslutas om det på grund av fysisk eller psykisk misshandel, otillbörligt utnyttjande, brister i omsorgen eller något annat förhållande i hemmet finns en påtaglig risk för att den unges hälsa eller utveckling skadas.

3 § Vård ska också beslutas om den unge utsätter sin hälsa eller utveckling för en påtaglig risk att skadas genom missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet eller något annat socialt nedbrytande beteende. (LVU §§ 1, 2 3)

Socialnämnden får besluta att den som är under 20 år omedelbart ska omhändertas, om det är sannolikt att den unge behöver beredas vård med stöd av denna lag, och rättens beslut om vård inte kan avvaktas med hänsyn till risken för den unges hälsa eller utveckling eller till att den fortsatta utredningen allvarligt kan försvåras eller vidare

åtgärder hindras. Om socialnämndens beslut om omhändertagande inte kan avvaktas, får nämndens ordförande eller någon annan ledamot som nämnden har förordnat besluta om omhändertagande. Beslutet ska anmälas vid nämndens nästa sammanträde. När socialnämnden har ansökt om vård med stöd av lagen, får även rätten besluta att den unge omedelbart skall omhändertas. (LVU § 6)

Har den unge beretts vård med stöd av 2 §, ska socialnämnden minst en gång var sjätte månad överväga om vård enligt lagen fortfarande behövs och hur vården bör inriktas och utformas. Har den unge beretts vård med stöd av 3 §, ska socialnämnden inom sex månader från dagen för verkställighet av vårdbeslutet pröva om vård med stöd av lagen ska upphöra. Denna fråga ska därefter prövas fortlöpande inom sex månader från senaste prövning. När den unge har varit placerad i samma familjehem under tre år från det att placeringen verkställdes, ska socialnämnden särskilt överväga om det finns skäl att ansöka om överflyttning av vårdnaden enligt 6 kap. 8 § föräldrabalken. (LVU § 13)

Socialnämnden ska noga följa vården av den som får vård med stöd av denna lag. Socialnämnden ska följa vården främst genom regelbundna personliga besök i det hem där den unge vistas, enskilda samtal med den unge, samtal med den eller dem som tagit emot den unge i sitt hem, och samtal med vårdnadshavarna. Socialnämnden ska särskilt uppmärksamma den unges hälsa, utveckling, sociala beteende, skolgång samt relationer till anhöriga och andra närstående. (LVU § 13 a)

3 Resultat av granskningen

3.1 Organisation och mål

lakttagelser

Socialnämnden ansvarar för kommunens verksamhet avseende individ- och familjeomsorg. Socialförvaltningen genomför utredningar efter ansökan eller anmälan och verkställer insatser i form av råd, service och stöd till barn och deras familjer samt till vuxna.

Avdelning barn och unga består av fem olika enheter. En enhet, Utredningsenheten, utför utredning efter ansökan eller anmälan. (Enheten kommer efter årsskiftet omvandlas till två enheter). Enheter hanterar fyra av stegen i illustrationen nedan. Aktualisera, utreda, besluta och utforma uppdrag. Det är tolv handläggare inom enheten.

Enheten barn och ungdom placering följer upp placeringsinsatser till barn och unga samt rekryterar, utreder och stöttar familjehemmen. Det motsvarar steg en fem och sex i illustrationen nedan. Barnhandläggare ansvarar för att följa barnet och familjehemhandläggare genomför rekrytering och stöd till familjehemmen.

Inom enheten Stöd och behandling erbjuds behandlingsinsatser mm på hemmaplan. Enheten Stöd och behandling utför steg fem när insatserna sker i eller i anslutning till hemmet.

Enheten Familjerätt genomför familjerättsliga utredningar och samarbetsamtal mm.

Nämndens målsättningar med bärighet på granskningen

Nämnden har utarbetat ett antal nämndmål utifrån kommunfullmäktiges mål. Nedan presenteras de målen som kan anses ha bärighet på granskningsuppdraget.

- *I Alingsås råder god ekonomisk hushållning grundad på effektiv resursanvändning*
- **Indikator:** Avvikelsen mellan redovisade nettokostnader och referenskostnader ska minska
- **Nämndens åtagande:** Att vidta åtgärder för att minska kostnaderna för köpt vård

Socialnämnden har även tilldelats följande uppdrag från kommunfullmäktige:

- *Att utveckla och utöka så kallade hemmaplanslösningar, för att undvika dyra externplaceringar i andra kommuner*

Omställningsarbete

I intervjuerna beskrivs att socialnämnden tidigare haft stora underskott. Resultatet för **2017** visade på ett minusresultat om ca 52 miljoner kronor. Anledningen antogs bero på att nämnden bedrev en i jämförelse dyr verksamhet med tyngdpunkt på öppna och förebyggande insatser utifrån politiska uppdrag.

Inför **2018** fick nämnden en utökad ram om ca 29 miljoner kronor. Trots det stora tillskottet klarade inte nämnden att hålla budgeten, där budgetunderskottet uppgick till - 6 miljoner kronor.

Inför **2019** gav kommunfullmäktige direktiv om att nämnden bör fokusera på kärnverksamheten och de allra mest utsatta. För att klara att hålla budgeten inleddes ett omställningsarbete och en handlingsplan togs fram. Resultatet för 2019 var -14,3 miljoner kronor

Omställningsarbetet har inneburit en anpassning av verksamheten och en koncentration runt kärnuppdraget. En rad förebyggande och generella öppna insatser har prioriterats bort. Verksamheten har riktats till de allra mest utsatta. Det har i sin tur inneburit att förebyggande och öppna insatser har tagits bort och ett HVB i egen regi har lagts ner, vilket har inneburit att personalstyrkan har minskats. Även grupperna

som ägnar sig åt myndighetsutövning har anpassat verksamheten till den nya situationen

Omställningen har inte bara påverkat organisationens utformning utan har förändrats genom att ett nytt arbetssätt har utarbetats för att möta den nya situationen, se vidare under punkten handläggning.

3.2 Handläggning

lakttagelser

Alingsås kommun genomför utredning och uppföljning av insatser utifrån **BBIC** (barns behov i centrum). BBIC är en metodik som är utarbetat av Socialstyrelsen och fungerar som ett strukturerat stöd vid handläggning och dokumentation i barnvårdsarbetet. Metodiken sätter fokus på barnet och dess behov.

I samband med omställningsarbetet har en struktur arbetats fram för samverkan mellan den handläggare som utreder och fattar beslut om insats och den handläggare som ansvarar för uppföljningen av placeringen och som sedan följer barnet i placeringsinsatsen. Ett samrådsforum bestående av tre enhetschefer, en 1:e social sekreterare samt berörda handläggare inom utredningsenheten och eventuellt inom familjehemsenheten diskuterar utifrån barnets risksituation och behovet av skydd enligt en särskild framtagna struktur som finns dokumenterad i en mall. Samtalet ska fungera som ett stöd för den enskilde handläggaren inför vidare handläggning och bedömning. Enligt intervjuerna har det nya arbetssättet bidragit till att ärendet belysts från fler håll och bedömningen har därmed breddats och fördjupats. När det varit aktuellt med placering har överflyttningen av ärendet till familjehemsenheten fungerat smidigare.

Utöver samrådsforumet finns ett vårdforum där fokus ligger på att diskutera all köpt vård, såsom konsulentstödda familjehem och HVB etc. Vårdforumet träffas varannan vecka.

Verksamheten har genomfört en genomlysning av ett tjugotal placeringsärenden avseende bedömning av beslut och handläggning. Genomlysningens resultat har lett till att flera placeringar av barn och unga har kunnat avslutas, se vidare under punkten placeringar.

3.3 Placeringar

lakttagelser

När en placering för stadigvarande vård och fostran sker akut placeras barnet vanligtvis i jourhem tills ett permanent hem hittats, alternativt återgår till ursprungsfamiljen. I intervjuerna beskrivs att det händer att barn måste kvarstå i jourhemmet längre tid än sex månader. Under ett år har cirka två till tre jourplaceringar överskridit sex månader.

För närvarande (oktober 2020) är 76 barn placerade i familjehem varav sju är i konsulentstödda familjehem. Nio barn är placerade i HVB/SIS/Stödboende. Sammantaget är 85 barn placerade i familjehem eller HVB.

Alingsås kommun

Granskning av socialnämndens uppföljning av placerade barn och ungdomar

2020-11-23

Av de aktuella placeringarna anses 63 (36 placeringar SoL samt 27 placeringar LVU) vara uppväxtplaceringar och förmodas pågå till barnet uppnår myndig ålder och gått ur gymnasiet. Resterande placeringar bedöms i dagsläget kunna planeras hem efter att målen med vården uppfyllts.

Under 2019 var 89 barn placerade i familjehem varav 13 var i konsulentstödda familjehem. 42 barn var placerade i HVB/SIS/Stödboende. Sammantaget var 131 barn placerade i familjehem eller HVB/SIS/Stödboende.

Under 2018 var antalet placerade barn något färre, 94 placerade i familjehem varav sju var placerade i konsulentstödda familjehem. 34 barn var placerade i HVB/SIS/Stödboende. Sammantaget var 128 barn placerade i familjehem eller HVB/SIS/Stödboende.

Placeringsform	2018	2019	2020
Familjehem	87	76	69
Konsulentstött familjehem	7	13	7
HVB	23	21	3
SIS	7	9	2
Stödboende	4	12	4

Under 2020 har hittills 19 placeringsärenden avslutats utan att bli omplacerade till annan boendeform inom avdelning Unga:

- 11 har flyttat hem igen
- 2 har vårdnadsöverflyttats till sina familjehem.
- 4 tidigare ensamkommande barn har avslutats pga att det uppnått myndig ålder.
- 2 har avslutats på avdelning Unga och istället överförts till avdelning Vuxna. En av dessa är tidigare ensamkommande.

Under året har fem barn omplacerats till annan vårdform:

- 1 har bytt från familjehem till HVB.
- 1 har bytt från HVB till SIS.
- 1 har bytt från familjehem till ett stödboende.
- 1 har bytt från stödboende till familjehem.

3.4 Jämförelse med likvärdiga kommuner

lakttagelser

Då det för närvarande inte går att få fram aktuell data avseende andel placeringar per kommun genom RKA, rådet för kommunala analyser, (Kolada är en del av RKA) har socialnämnden genomfört egna jämförelser med likande kommuner och funnit att Alingsås har **14 % fler placeringar enligt SoL** och **92 % fler placeringar enligt LVU** än liknande kommuner. Sammantaget har kommunen 23 % fler placeringar än likande kommuner. Informationen har sammanställts från Socialstyrelsens hemsida.

Enligt förvaltningens controller är det ett placeringsmönster som sett likadant ut över tid. Just nu arbetar socialnämnden med att analysera orsakerna, men i dagsläget finns inte något entydig bild som kan förklara orsakerna till skillnaden till liknande kommuner.

3.5 Uppföljning av placering i familjehem och i HVB

lakttagelser

Verksamheten har tagit fram en rutin för uppföljning av placeringar i familjehem. Rutinen följer BBIC-metodiken och innehåller stöd för dokumentation.

En rutin har utarbetats under hösten för en mjukare överföring av ärenden mellan utredningshandläggaren till barnhandläggaren. Vidare har ett samrådsforum mellan berörda arbetsgrupper införts. Detta för att stärka samverkan, hitta lösningar för att förhindra placering och samplanera vem behöver göra vad för att trygga barnet och stödja barnet/den unge familjen.

Vårdplanen tas fram av utredaren inför placeringen och godkänns av vårdnadshavare och ev det placerade barnet. Genomförandeplanen utformas av barnhandläggaren tillsammans med det placerade barnet och dess familj när det är möjligt. Om det inte fungerar att upprätta genomförandeplanen gemensamt kommuniceras den med familjen och barnen om de är över 15 år.

Familjehemssekreterare och barnsekreterare träffas två gånger per år vid en teamplanering för att göra upp en gemensam planering inför terminen. Vid mötet planeras tider för hembesök och barnsamtal. Vid detta möte går handläggarna igenom genomförandeplanen i alla aktuella placeringsärenden för att säkerställa att insatsen leder mot målet.

Av intervjuerna framkommer att BBICs konsultationsstöd avseende utbildning och hälsa inte används vid uppföljning inför det halvårsvisa övervägandet om fortsatt placering. Frågor avseende hälsa och skolgång beskrivs belysas till viss del i uppföljningsdokumentationen men inte utifrån konsultationsstödet.

Barnet får besök av handläggare familjehemmet **minst fyra gånger per år** och **vid behov oftare**. En del barnhandläggare sköter viss kontakt med barnet via SMS, men då gäller det äldre barn och endast på barnets initiativ. Det pågår ett aktivt arbete med att få barnet att komma till tals i övervägandet. För några år sedan hände det att barnen inte själva ville uttala sig men det är ovanligt numer.

Verksamheten beskriver att det finns ett särskilt fokus på oplanerade avbrott i familjehemsvården. Det vill säga när ett familjehem avsäger sig uppdraget utan att det finns en planering för flytt. Varje oplanerat avbrott analyseras av familjehemshandläggarna. Familjehandläggare arbetar också med att fånga upp tecken på stress i familjehemmet och för att förebygga det.

Uppföljning av placering i HVB sker formellt var sjätte månad genom övervägande/omprövning. Vid övervägandet/omprövningen ska handläggaren tillsammans med det placerade barnet och den anlitade vårdinrättningen följa upp att insatsen leder mot målet. Övervägandet underställs nämndens arbetsutskott som delegerats ansvaret för uppföljningen.

I intervjuerna beskrivs att handläggningen av omprövningar och överväganden ibland drar ur på tiden där den lagstadgade tiden om sex månader inte kan hållas. Under sommaren 2020 beskrivs att det har varit några ärenden som inte hanterats inom lagstadgad tidsgräns. De intervjuade vill förtydliga att det är handläggningen och beslutet som släpat efter och inte fattats inom tidsgränsen men själva kontakten med barnet har skett i tid.

Vidare beskrivs att det är stort fokus på att minska andelen köpt vård och därmed säkerställer 1:e socialsekreterare att uppföljning av placeringens fortsatta planering sker varannan vecka.

3.6 Nämndens uppföljning av familjehem och HVB

lakttagelser

Det är nämndens arbetsutskott som har delegerats beslut om att överväga fortsatt vård och att besluta om omprövning. Nämndens ordförande fattar beslut om vissa beslut som inte kan avvakta. Det finns en del beslut som inte har delegerats, till exempel beslut om umgängesbegränsning enligt LVU. Sådana beslut måste nämnden enligt gällande lagstiftning fatta beslut om.

Utskottsreträdare anser att underlagen är detaljerade och ger en fullständig bild av ärendet. Barnets inställning är enligt deras uppfattning väl belyst i utredningen. Om ett barn eller en ungdom begär att få företräda inför nämnden har det enskilda barnet alltid erbjudits den möjligheten.

Utskottsreträdare beskriver att överväganden oftast sker inom den stipulerade tiden om sex månader. Det förekommer dock att ärende inte kan beslutas inom tidsramen. Det är då oftast endast några veckor försenat.

3.7 Kontroll av HVB och familjehem

lakttagelser

Inför att ett familjehem ska godkännas genomförs en utredning av den tilltänkta familjen enligt en särskild metodik. Familjehemmet besöks innan godkännandet. Därutöver tas referenser och det inhämtas underlag från Polisens belastningsregister samt förekomst i socialtjänstens verksamhetsregister och Kronofogdens register.

Däremot finns det inte rutiner för att fortlöpande följa upp underlag från register för att undersöka om det skett förändringar.

Familjehemssekreterare ger stöd till familjehemmet och särskilt utsedda familjehemssekreterare stödjer och handleder familjehemmet. Det anses också vara ett sätt att följa upp kvalitet i familjehemmen.

Kommunen har inte genomfört några egna upphandlingar gällande ramavtal avseende HVB och deltar inte heller i SKRs ombudsupphandling genom Kommentus. Istället genomförs direktupphandlingar vid behov. Inför placering på HVB genomförs referenstagning och studiebesök tillsammans med ungdomen, under förutsättning att det inte är en akutplacering.

Det finns dock inte någon nedtecknad rutin för hur kvalitetssäkringen av HVB går till.

3.7..1 Kommentarer och bedömning

Av granskningen framkommer att nämnden har påbörjat en omställning för att klara verksamheten inom tilldelad budgetram. I intervjuerna har det beskrivits att det tidigare funnits ett stort utbud av insatser på hemmaplan och förebyggande insatser som nu har krympts eller avvecklats. Detta ska tillsammans med metodutveckling leda till att budgeten hålls i större utsträckning.

Vi har dock funnit tecken på att även det som kallas kärnverksamheten är mer omfattande än i liknande kommuner. Till exempel är andelen placeringar ca 23% mer förekommande än i liknande kommuner och andelen placeringar enligt LVU överstiger vida liknande kommuner (med ca 92 %).

Det går inte att dra enkla slutsatser om anledningen till skillnaden och anser att socialnämnden bör fortsätta att analysera förhållandena. Vi har sett vissa tecken till att antalet placeringar minskar under år 2020 och att placeringar skett inom mindre kostsamma placeringsalternativ.

Vi rekommenderar att nämnden följer utvecklingen av placeringar samt kostnadsutvecklingen, med beaktande av att det finns svagt vetenskapligt stöd för kostsamma institutionsplaceringar. Familjehemsvård eller individuellt utformade behandlingsinsatser på hemmaplan kan vara ett kvalitetsmässigt bättre eller likvärdigt alternativ som också kostar mindre.

Under ett år har cirka två till tre jourplaceringar överskridit sex månader. Det finns ingen bestämd tidsgräns för vad som ska betraktas som "stadigvarande vård och fostran" men sedan reglerna om jourhem infördes finns visst stöd för att den bortre tidsgränsen för tillfällig placering skulle vara sex månader. Vi anser därmed att det är av vikt att socialnämnden regelbundet följer upp jourhemsplaceringarnas längd.

Det har skett ett utvecklingsarbete avseende uppföljning av placeringar och samverkan mellan enheterna genom samrådsforum och teamplanering. Vi anser att den mall som tagits fram för att bedöma risk och skyddsbehov är ett tecken på positiv metodutveckling.

Vi ser också positivt på att verksamheten följer antalet oplanerade avbrott i familjehemsvården. Att arbeta för att förebygga och förhindra oplanerade uppbrott i familjehem är en viktig uppgift för verksamheten då ett sådant uppbrott kan upplevas

2020-11-23

som mycket traumatiskt för det placerade barnet som på sikt riskerar att utvecklas ogynnsamt.

Vi finner i granskningen att familjehemmen utreds och det görs kontroller ut ett antal register inför placeringsstart. Det saknas dock rutiner i dagsläget för att fortlöpande genomföra registerkontroller. Vi anser att nämnden behöver säkerställa att fortlöpande registerkontroller av familjehemmen genomförs.

Vad gäller HVB saknar nämnden ramavtal avseende HVB och behöver genomföra direktupphandlingar vid varje placering. Upphandlingsprocesser avseende HVB har ej ingått i denna granskning, dock vill vi betona nämndens ansvar för säkerställande av att LOU, Lagen om offentlig upphandling efterlevs vad avser direktupphandlingsgränser. Vidare är det av stor vikt att nämnden ställer tydliga samt erforderliga kvalitetskrav i förfrågningsunderlaget i samband med upphandlingar.

Av granskningen framkommer att nämnden inte har utformat en rutinbeskrivning för att säkerställa kvalitet i det HVB som nämnden placerar barnet i. Vi anser att en sådan rutin behöver utformas snarast.

Enligt vår bedömning är överväganden/omprövningar som inte sker inom de lagstadgade tiden allvarligt, och bör hanteras som en avvikelse.

3.8 Stickprov

lakttagelser

Som ett led i granskningen har ett urval av 16 ärenden djupgranskas. Av de granskade ärendena var placeringsbesluten enligt SoL i 13 fall och enligt LVU i tre fall. Kontroller har skett av förekomst av vårdplaner, genomförandeplaner, uppföljning av genomförandeplaner samt överväganden samt att dessa är korrekt upprättade enligt BBIC:s krav.

Nedan presenteras resultatet av stickprovsundersökningen i tabellform, kommentaren och bedömning återfinns därunder.

Kontrollfråga	Ja	Nej	Delvis
Finns fullständig placeringsinformation? verkställighetsdatum, pers nr, typ av placering, lagrum etc	16		
Finns utsedd barnföljare?	16		
Finns vårdplan?	15	1	
Har barnet fått information och fått komma till tals?	9	7	
Finns genomförandeplan?	14		2
Har barnet varit delaktig i att ta fram genomförandeplanen?	6	7	3

Vid uppföljningen, har konsultationsdokument om skolan använts?		16	
Vid uppföljningen, har konsultationsdokument om hälsa använts?		16	
Har barnet fått komma till tals vid uppföljningen?	12		6
Har övervägandet/omprövningen skett i tid?	14	1	1

3.8.1 Kommentarer och bedömning

Av stickprovsundersökningen framkommer att det i dokumentationen innehåller fullständig placeringsinformation avseende **verkställighetsdatum, typ av placering, personnummer och lagrum** i samtliga fall. Verksamhetsstödet säkerställer att denna typ av grundläggande information dokumenteras och finns tillgänglig. På samma sätt framkommer vilken handläggare som utsetts att följa barnets placering, datum för dokumentation etc.

Vårdplaner har utformats i 15 av 16 ärenden. Vårdplanen är ett grundläggande dokument inför placeringen och att det saknas i ett fall av de granskade 16 ärenden anser vi vara allvarligt.

I nio ärenden av 16 framgår det **att barnet har fått information** och möjlighet att **komma till tals** i samband med att vårdplanen upprättats. I sju fall har vi inte funnit dokumentation att barnen fått information och kommit till tals. I ett av dessa fall har barnet bedömts ha ett funktionshinder som försvårar möjligheten att ge uttryck för synpunkter och i tre av fallen har barnet varit väldigt ungt vilket har bedömts utgöra hinder för att kunna ta emot information och att uttrycka sin åsikt. I tre ärenden framgår inte av dokumentationen varför barnet inte har fått information och gett möjlighet att komma till tals. Det kan förhålla sig så att barnet har fått information trots att det inte är dokumenterat men då det inte framgår av dokumentationen bedömer vi att det inte skett. Enligt vår bedömning är det en tillräckligt stor avvikelse för att det kan bedömas krävas en fördjupad egenkontroll inom detta område.

Genomförandeplan fanns i 14 av 16 ärenden. I två ärenden fanns genomförandeplan men den var inte uppdaterad på flera år. Barnet har medverkat i att ta fram genomförandeplanen i sex fall, i tre fall har barnet delvis medverkat genom familjehemmets synpunkter och observationer och i sju fall har barnen inte medverkat. I två av fallen hade barnet ett funktionshinder som anses ha försvårat möjligheten att medverka.

Konsultationsdokument enligt BBIC är ett sätt att tillföra information om barnets utveckling i skolan respektive hälsosituation. Dessa dokument har inte använts alls vid uppföljning av genomförandeplan eller övervägande av fortsatt vård/omprövning. Vi anser att en rutin bör utformas om att använda dessa dokument minst en gång per år i samband med övervägande och uppföljning av genomförandeplan.

Övervägande/omprövning har skett i tid i 14 fall av 16. Ett fall har delvis bedömts vara i tid då det endast var några dagar sent. Ett fall har övervägande inte skett alls, det anser vi bör betraktas som en avvikelse.

Sammantaget bedömer vi att den allvarligaste bristen består i att **övervägande** inte skett i ett fall. Därutöver anser vi att det är av vikt att nämnden genomför egenkontroller avseende information och dokumentation i att låta barn komma till tals och att konsultationsdokument avseende utbildning och hälsa används vid övervägande.

Vi anser att det är viktigt att socialförvaltningen inom ramen för det systematiska kvalitetsarbetet genomföra **egenkontroller** inom ovanstående områden för att säkerställa att sådana kvalitetsbrister inte uppstår i den viktiga barnvården där placering är det mest ingripande samhället kan ta till i ett barns liv. Resultatet bör åiterrapporteras till nämnden.

4 Slutsats och rekommendationer

Vår sammanfattande bedömning utifrån granskningens syfte är att socialnämndens organisation vad avser uppföljning av placerade barn och ungdomar är delvis ändamålsenlig. Vi har funnit en del brister och kan konstatera att det finns utvecklingsområden.

Mot bakgrund av vår granskning och iakttagelser bedömer vi att socialnämnden behöver se över följande punkter:

- Följa utvecklingen av olika former av placeringar samt kostnadsutvecklingen. Då det finns svagt vetenskapligt stöd för kostsamma institutionsplaceringar kan familjehemsvård eller individuellt utformade behandlingsinsatser på hemmaplan vara ett kvalitetsmässigt bättre eller likvärdigt alternativ till lägre kostnad.
- Fortsätta analysera bakgrunden till att kommunen har fler placerade barn än liknande kommuner.
- Utforma rutiner för att säkerställa att fortlöpande registerkontroller av familjehemmen genomförs.
- Utforma dokumenterade rutiner för att säkerställa kvaliteten i anlitade HVB, t.ex rutin inför placering.
- Utforma rutiner och egenkontroller för att säkerställa att överväganden/omprövningar sker i tid.
- Utforma egenkontroller för att säkerställa att vårdplaner och genomförandeplaner sker enligt BBIC.
- Utforma rutiner för att konsultationsdokument avseende skolgång och hälsa används systematisk vid övervägande/omprövning vid minst ett tillfälle varje år.
- Utforma egenkontroller så att det säkerställs att barnets får information och kommer till tals vid övervägande/omprövning.
- Resultatet av genomförda kontroller bör kontinuerligt åiterrapporteras till nämnden.

Alingsås kommun

Granskning av socialnämndens uppföljning av placerade barn och ungdomar

2020-11-23

Datum som ovan

KPMG AB

Annelie Svensson

Specialist/Verksamhetsrevisor

Viktoria Bernstam

*Kundansvarig/Certifierad Kommunal
revisor*

Detta dokument har upprättats enbart för i dokumentet angiven uppdragsgivare och är baserat på det särskilda uppdrag som är avtalat mellan KPMG AB och uppdragsgivaren. KPMG AB tar inte ansvar för om andra än uppdragsgivaren använder dokumentet och informationen i dokumentet. Informationen i dokumentet kan bara garanteras vara aktuell vid tidpunkten för publicerandet av detta dokument. Huruvida detta dokument ska anses vara allmän handling hos mottagaren regleras i offentlighets- och sekretesslagen samt i tryckfrihetsförordningen.